Rīgā notika konference "Sabiedrības iesaiste pašvaldībās: tendences un inovācijas Latvijā un Eiropā"

Š.g. 18.oktobrī Rīgā Domnīca PROVIDUS ar Vācijas vēstniecības Rīgā un Vides aizsardzības un reģionālas attīstības ministrijas atbalstu rīkoja konferenci par iedzīvotāju iesaisti un sabiedrības līdzlemtu budžetēšanu: **"Sabiedrības iesaiste pašvaldībās: tendences un inovācijas Latvijā un Eiropā"**. Pasākums tika līdzfinansēts no Centrālās Baltijas jūras reģiona programmas projekta "Coast4us" / "Piekraste mums".

Konferenci atklāja vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrs **Juris Puce**, uzsverot, ka palīdzēt organizēt sabiedrības līdzdalību un kopienu aktivitāti ir valsts pārvaldes un pašvaldību kopatbildība un primārais uzdevums pārmaiņu procesos. Turklāt Vācijas vēstniecības Latvijā vadītāja vietnieks **Reinhards Vīmers** (*Reihard Wiemer*) atgādināja, ka jau 2015.gada aprīlī tika parakstīta deklarācija starp Latviju un Vāciju ar mērķi veicināt atbalstu pilsoniskas sabiedrības attīstībai. Savukārt Saeimas valsts pārvaldes un pašvaldību lietu komisijas vadītāja **Inga Goldberga** norādīja uz dialoga veidošanu un uzticēšanos no abām pusēm, īstenojot tādos aktuālos jautājumos kā pašvaldību reforma un deputātu vēlēšanas pēc reformas, partiju līdzfinansēšanas mehānisms, pašvaldību informatīvo izdevumu statuss un pašvaldību referendumu likumprojekts.

> "**Visam vajadzīgs laiks un savstarpējā cieņa**!" – uzsvēra deputāte.

Domnīcas PROVIDUS vadošā pētniece **Līga Stafecka** prezentēja pārskatu par labās prakses piemēriem Latvijas pašvaldībās un **jēgpilnu komunikāciju ar iedzīvotajiem** (piem., saziņa sociālos medijos un izmantojot mobilās lietotnes), taču uzsvēra, ka Latvijā ir aktuāls vietējās līderības jautājums un inovāciju trūkums, jo iedzīvotāju līdzdalība vēl joprojām balstās uz "vietējiem entuziastiem", savukārt pašvaldības maz eksperimentē.

> "**Lielākie kritiķi kļūst par labākajiem palīgiem**" sacīja pētniece, ja vien ar tiem komunicē, ierauga ārpus pašvaldības struktūrām un iesaista plānošanas procesos.

Kā labākus piemērus L.Stafecka pieminēja iniciatīvu "Sigulda plāno!", budžeta plānošanas domnīcu Ķekavas novadā, sapulces ārpus pašvaldības telpām Brocēnu novadā un Valmierā, kā arī mobilo lietotni "Cēsis 8911" un Rēzeknes novada Audriņu pagasta iedzīvotāju saziņu ar pagasta pārvaldnieka "WhatsApp" grupā.

> Par citiem labās prakses piemēriem Latvijas pašvaldībās un kaimiņvalstīs latviešu valodā lasiet **"Pārskatā par iedzīvotāju iesaistes piemēriem Latvijas pašvaldībās"** vai angļu valodā **"Report "Examples of civic involvement in the municipalities of Latvia".**

Pirmajā paneļdiskusijā pārstāvji no Igaunijas, Polijas, Vācijas un Latvijas dalījās savā pieredzē par veiksmīgu iedzīvotāju iesaisti ar **sabiedrības līdzlemtas budžetēšanas** (*participatory budgeting*) metodi.

Rīgas pilsētas izpilddirektors **Juris Radzevičs** iepazīstināja ar 2019.gada pilotprojektu – "Rīdzinieku iesaistes programmu pilsētas attīstībai – līdzdalīgā budžetēšana" un attīstības projektu konkursa norisi un rezultātiem. Viņš atzina, ka tas bija mācīšanas process, kas gan palīdzēja saprast apkaimju vajadzības un attīstības ieceres, gan ietekmēja struktūrvienību dienas kārtību, gan noteica turpmāk nepieciešamību nodrošināt pienācīgu mārketinga kampaņu un sabiedrības izglītošanu par pilsētvides jautājumiem (piem., ideju laboratorijas).

Arī Tartu apriņķa vadītājs **Jarno Laurs** (*Jarno Laur*) uzskatīja, ka sabiedrības līdzlemtā budžeta galvenā jēga ir nevis gala rezultātā attīstītais projekts, bet gan pats process. Tartu bija pirmā no Igaunijas pašvaldībām, kas 2014.gadā saka izmantot iedzīvotāju elektronisku balsošanu par projektiem, un tās pozitīvā pieredze vēl iedvesmoja vēl 19 pašvaldības Igaunijā. Vairāk par šo iedzīvotāju iesaistīšanas procesu Tartu pašvaldībā var uzzināt **ŠEIT**.

Savukārt Polijā sabiedrības līdzlemtā budžetēšana ir obligāta un noteikta likumā (*Act on local govenments*). Gdaņska īsteno šo procesu no 2013.gada, ļaujot iedzīvotajiem balsot bez jebkādiem vecuma ierobežojumiem gan elektroniski, gan papīra formātā un par visiem pieteiktiem projektiem. Kā uzsvēra Gdaņskas domes deputāte **Kataržina Černevska** (*Katarzyna Czerniewska*), šogad vairāk nekā 53 tukšosi iedzīvotāju atdeva savas balsis par labākiem pilsētas labiekārtošanas projektiem ar kopējo finansējumu 78,8 milj.*euro*.

Līdzdalības eksperte un *Zebralog* projektu vadītāja no Vācijas **Mišela Rueša** (*Michelle Ruesch*) stāstīja par citu līdzdalības pieeju, kad iedzīvotāji izsakās par visu pašvaldības ikgadējo budžeta plānu, t.sk. investīcijām un taupīšanas iespējām, un izvirza 30 labākus projektus.

Otrajā paneļdiskusija tika veltīta **iedzīvotāju iesaistei** (*citizen engagement*) dažādos pašvaldību procesos. Kristina Reinsalu, e-Demokrātijas programmas vadītāja un sabiedrības līdzlemtas budžetēšanas jomas padomniece no Tartu pilsētas, stāstīja par atklātās pārvaldības partnerības (*open governement partnership*) principiem:

- Administratīvo procesu caurskatāmība (piem., Elva Valla Blog)
- Kopienas līdzdalība (ar fokusu un jauniešiem)
- Skaidrs mehānisms NVO līdzfinansēšanai
- Publisko pakalpojumu kopīga izstrāde (*co-production*)
- Korupcijas novēršanas pasākumi
- Digitālizācijas rīki vietējā līmenī

Viņa uzsvēra, ka Igaunijas pašvaldībām darbojas visām viena informācijas sistēma (*VOLIS- Local government council/government information system*), kas ļauj sēdēs piedalīties attālināti un pie reizes nodrošina arī pašvaldības darba caurskatāmību.

> **“Sāciet ar maziem soļiem, bet sāciet tūlīt!”** - teica K.Reinsalu konferences dalībniekiem.

Savukārt **Krištofs Garskis** (*Krzysztof Garski*) no Gdaņskas mēra biroja stāstīja par labiem piemēriem savā pilsētā:

- Atklāta komunikācija (pašvaldības atbildes uz iedzīvotāju vēstulēm tiek publicētas mājas lapā)
- Pilsētas izdevumu elektroniskais reģistrs
- Pamatinfrastruktūras objektu cenu saraksts (piem., cik maksā viens luksofors vai gājēju pāreja?)
- Iedzīvotāju sapulce (*Civil Panel*), kur piedalās pēc nejaušības principa ielūgtie iedzīvotāji, eksperti un pilsētas pārstāvji, lai kopīgi vienoties par rekomendācijām pilsētas domei kādā neteiktajā jomā (piem., notekūdeņu izmantošana).

Viņš uzsvēra, ka sabiedrības iesaiste pašvaldības dzīvē ir process, kas ir jāveido un nepārtūkti jāvada pašai pilsētas administrācijai. Gdaņskai tas lielākoties izdevās patiecoties bijušā mēra Pāvela Adamoviča (*Paweł Bogdan Adamowicz*, 1965-2019) politikai un jaunām darba metodēm. Jāatzīmē, ka pēdējās pašvaldību velēšanas 2019.gada rudenī piedalījās vairāk nekā 72% no balsstiesīgajiem Gdaņskas iedzīvotājiem.

Savukārt Kuldīgas novada domes priekšsēdētaja **Inga Bērziņa** pastāstīja par jaunām metodēm savā pašvaldībā:

- Konsultatīvas padomes (piem., Senioru padome, Jauno kuldīdznieku padome), kas ierosina jaunus pasākumus un aktivitātes (Senioru skola, Ģimenes diena utt.)
- Iedzīvotāju sapulces dažādos formātos (ekskursija, tējas pecpusdiena)
- Sabiedriskā apspriešana, bet arī diskusija ar domes struktūrvienību darbiniekiem
- Aptaujas par aktuāliem jautājumiem (piem., soliņu izvietošana)
- Iedzīvotāju iniciatīvu konkurss (piem., Kultūras pieminekļu saglabāšanas programma, Pagalmu sakārtošanas programma)

- Atbalsts inovatīvām idejām (piem., Mākslinieku rezidence, kurai pēc 2 gadiem ir visas izredzes pārtapt par Latvijas Mākslas akadēmijas filiāli)
- Iedzīvotāju iesaiste vadošo darbinieku atlasē (piem., pagasta pārvaldē)

Diskusiju noslēdza Gulbenes novada domes priekšsēdētājs **Normunds Audzišs,** kurš uzsvēra brīvprātīgo kustību un uzņēmēju atbalstu pašvaldības plānošanas procesos, bet arī atzina, ka šobrīd dome iesaista iedzīvotājus tikai projektu veidā (piem., par atpūtas parka izveidi) un tai nav ilgtermiņa plāna sadarbībai ar vietējo kopienu.

Konferences rezultāti tiks izmantoti Latvijas reģionālās politikas 2021.-2027.gadam plānošanai un īstenošanai, t.sk. panākot plašākas sabiedrības iesaisti reģionālās politikas mērķu sasniegšanā.

> Konferences fotogrāfijas ir pieejamas **ŠEIT.**

Informāciju sagatavoja J.Jakovļeva